

LUIS MARI MUJICA URDANGARIN

Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteak Luis Mari Mujika gogoan, *Egan* literatur aldizkariari eskainitako urteak eta egindako lana aitortu eta eskertu nahi ditu.

Mende laurden batez eraman zuen *Egan*-en zuzendaritza, Gillermo Etxeberriarekin batera, euskara, literatura eta euskal kultura sustatuz eta hedatuz. Urte horietan guztietan egindako lan isil, jori eta oparoari esker argia eman ez eta hegoak zabalduz doa *Egan*. Eskerrik asko, Luis Mari!

Euskal letren munduan egiazko erreferente bat, bide-urratzailea, euskaltzale nekaezina, idazle oparoa... genuen Luis Mari, bere hurbileko laguna izan zen Paulo Iztuetaren hitzetan.

“Birjaioko naiz” poemako aieruarekin *Egan* abiatu zara erromesen apaltasunez, eta zanga nekaezinaren antzera, isiltasuneko iturburura joan zara birjaiotzera. Itsas hegazti erraldoiekin *Egan* itzali zara mende baldeko ostantzean abailtzen doan eguzki begiaren aiduru.

Koldo Mitxelena, Juan San Martin, Iñaki Zumalde eta beste hainbat adiskideren alboan, *Egan*-en hegalpeetan utzitako emari bikainaren errainua eta herriari, naturari, hizkuntzari, poesiari, literaturari... izandako maitasunaren argia hego berriek helaraz diezazkizutela, “birjaioko” bazina maiteko zenituzkeen bezala.

“BIRJAIOKO NAIZ”

Birjaioko naiz, herri,
eta maiteko zaitut berriz,
birjaioko naiz, argi,
eta maiteko zaitut berriz,
birjaioko naiz, txori,
eta maiteko zaitut berriz,
berrilko naiz, nire herri,
eta berpiztuko naiz berriz...!

(Luis Mari Mujika)

Gillermo Etxeberria
Ana Gandara
Koro Seguro
Egan aldizkariaren izenean
Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteak.

Luis Maria Mujika, agur eta ohore

PAULO IZTUETA ARMENDARIZ

Berri ilunak kanpoan harrapatu ninduen, hondartza ondoko pasealeku luzean joan-etorrian nembilela. Barruak zirrara eragin zidan jakin nuenean aspaldiko lagun zaharrak, luzaz bizikide izandakoak, utzi gintuela. Astebete bat osoa pasatu da eta, sentimenduak baretzen badoazkik ere, ezin dut zor diodan aitortza publikoa egin gabe jarraitu.

Ohitura genuen tarteka elkarrekin hitz-aspertu luze bat egiteko eta zernahitaz mintzatzeko. Azkeneko aldiz elkartu ginelarik aski ahul sumatu nuen eta tarteka mobilez deitzen genion elkarri. Ahul samar zebilela esan zidanean, susmo txarrak hartu ninduen. Istant batean joan zaigu, azken solasaldia izateko aukerarik eman gabe.

Niretzat euskal letren munduan egiazko erreferente bat izan da. Areatzan ikasle gazteak ginela Michel Quoist-en *Prièrs* itzuli genuen, argitaratu ez zena. Bere *Urdin eta burdin/Azul e hierro* (1965) poema-liburuari hitzaurrea egiteko eskatu zidan eta, nire ezjakintasuna handia bazen ere, egokiera horrek euskal letren plazara ateratzera behartu ninduen. Bere bidez ezagutu nituen poeta gaztelauak, Vicente Aleixandre, Juan Ramón Jiménez, Antonio Machado, eta horien hariko beste hainbat, berak hainbeste miresten zituenak. Poesia lirikoan horiek zituen maisu eta gailur. Hitz bisemikoen erabilera ere neurri handi batean horiengandik hartua zuen. Poesia sozialari baliabide literario merkea zeritzon.

Garai bertsuan, Pierre Teilhard de Chardin-en eskutik, poesia telurikoa jorraztera jo zuen liturgia kosmiko baten baitan, hortxe mistizis-

moaren eta materialtasunaren arteko mugan murgilduta. *Urdin eta burdin* liburuko “Bereganatzea” poeman datozen ahapaldi hauek bitez lekuko:

“Orra Grazizko kosmoa,
Izadi-dardara indartsua.
A, barren-muiñetan Kristoa,
grazizko urgai antzekoa.
Antsien lurralde,
zure mozkorketa
ta luzapenean
Jainko-kutsu lodia dago.

Zaintzen, begiratzen eta
konprenitzen zaitun Jainkoa ez-ezik
ikutzen eta jabetzen,
bizitzen zaitun Jainkoa dugu.
Jainkoa Materian.
Materia Jainkoagan!”

Joxe Agirre teologoak aldarrikatzen duen materiaren espiritualtasunak ez ote du zerikusirik estetika-aire horrekin? Agian horregatik, zapaltzen zuen lurra maitatzen zuelako, begiak zerura zabaltzen bazekielako, haren poema-liburu eta saioetan orrialde luzeak eskaintzen zaizkio paisajeak deskribatzeari, ez bakarrik barrukoak, baita -eta beharbada ez neurri txikiagoan-, kanpokoak ere. Naturaren kontenplazioak, berak idatzia da, zorabioz eritzeraino eramaten zuen. Herri txikiak, mendiak, soroak, gazteluak, elizak, errekatxoak, dena zitzaion eder, dena deigarri. *Bideko prosak* izenburu nagusiarekin bost tomo ditu argitaratuak: *Nafarroa* (1999), *Gipuzkoa* (2002), *Iparraldea* (2003), *Bizkaia eta Araba* (2003) eta *Mundu zabalean* (2004). Behin baino gehiagotan ibilia naiz berarekin Hegoaldeko zein Iparraldeko lurraldeetan zehar eta diodana egiaztatu ahal izan dut. Ez dira asko izango Nafarroa -berak hainbeste maite eta miresten zuena-, bere luze-zabalean hark bezala ezagutu izan dutenak. Azkenaldian Burgos aldean zebilen euskal aztarnen bila, azterketa toponimikoetan barneratuta. Hau ere bere afizioetako beste sail emankor bat izan zen.

Geroztik haren *Barne ibilerak I, Poemategia* (2001) liburuari hitzauzua errea egiteko parada izan nuen, eta hura irakurtzean ohartu nintzen,

Orixeren antzera, bera ere kezkatu zebilela Jainkoaren bila, ahapaldi honetan antzeman daitekeen bezala:

“Askorentzat fedea itsaso zabal eta bare da,
 niretzat, lehia (zalantzaren esparru...).
 Maiz argia ilunaren arian ikusten da,
 ziurtasuna galdera zipotzen ertzean eskaintzen.
 Galderak egitea ez-fedea al da?
 Galderen bizkarrean ildoak egiten noa,
 eta lur azpian ere dudaren hazia atzematen dut.
 Ez-jakintasuna misterioa eta eza- uhaitza zigortzen duen
 olatu krudela bezala altxatzen da arimaren urmaeletan,
 eta zauriak herbal eta joa uzten nau, sarritan.
 Argia, itzala, eguna, gaua,
 ezaguera, misterioa, oparia, eza... bata bestearen ondoan
 gizonaren existentzian”.

Fede-irrikaz betetako poesia-mota hau irakurtzean, berriz ere gaztetako Luis Mari poetarekin berraurkitu naiz, unean uneko zalantza existentzialek aztoratzen duten *homo religiosus* batekin, oraingoan teologo heldu eta jantzi batekin, Jainko on-onaren bila dabilen pentsalari eta fededun batekin. Manuel Olasagastiren *Otras noticias de Dios/Jainkoak beste berri batzuk* liburua argitaratu genuen Utriusque Vasconiae-n (2008) eta berari eskaini nion, irakur zezan. Esan behar dut biziki estimatu zuela. Berak esan ohi zidan lau aldiz edo gehiagotan irakurri zuela, orriak askatzeraino. Haren altzoak har dezala gure Luis Mari laguna, bide-urratzailea, euskaltzale nekaezina, idazle oparoa.

Alor asko ditu jorratuak literaturan zein filologian. Ez da hau ez une ez gune egokiena haren obra orokorraz deus esan dezadan. Juzka dezala geroak. Niri dagokidanez, azalduak ditut haren poemagintzari buruzko neure iritziak *Barne ibilerak* aipatu liburuari egindako hitzaurrean.

Paulo Iztueta Armendariz
 Donostian, 2017-04-26